

Közösségek

DUJ DZSÉNE ONLINE

Kategóriák mögött: megismerés és kapcsolat az emberi találkozásokban

Jani-Demetriou Bernadett

Az ember a világban való tájékozódás megkönnyítésére kategóriákba rendezi a világot. A tárgyak, élőlények kategóriái mellett az emberek egymást is csoportokba sorolják. Ez az ember részéről egy ösztönös kognitív folyamat. A kategorizáció a túlélést segíti, mert új helyzetekben a korábbi tudásunkra és tapasztalatainkra támaszkodva a felállított kategóriáink segítik bejósolni a lehetséges történéseket. Az embereket is feltételezett tulajdonságaik, viselkedésük, kinézetük alapján kategóriákba soroljuk. Az emberek kategorizációja a társas folyamatokat egyszerűsíti le és teszi bejósolhatóvá, ezáltal segíti azok megértését úgy, hogy az emberek korábbi tapasztalataikra támaszkodva felismerni vélnek hasonlósági viszonyokat, és ez alapján egy elképzelt struktúrát vetítenek a helyzetre. Kategóriáinkat különféle nevekkal, címkékkel illetjük. Az, ahogy kategorizáljuk a világot és benne az embereket, a mi belső világunkról, tapasztalatainkról és elképzeléseinkről árulkodik, és kevésbé a kategorizált világról és emberekről, mert az általunk érzékelt tulajdonságokat szintén az általunk érzékelt hasonlóság és különbözőség alapján csoportosítjuk.

Ahogy az új helyzetet vagy embert megismerjük, egyre több olyan tulajdonságot fedezhetünk fel, amelyek nem tökéletesen vagy egyáltalán nem illenek bele a már létező kategóriáinkba. Minél jobban megismerünk valakit, annál kevésbé akarjuk besorolni másokkal egy kategóriába. Kapcsolatba kerülünk egymással, ismerősök leszünk egymás számára.

A történeteink által, amiket megosztunk egymással, válunk egymás számára egyedivé.

A workshopok kezdetekor, amikor a kutatócsoport tagjaiként kerültünk egymással egy szokatlan és új helyzetbe, először talán mi is inkább a kategóriákat láttuk: voltak a kutatók, az egyetemisták, a roma asszonyok és a nem roma asszonyok. A workshopok során megosztott történetek azonban jelentősen csökkentették a kategóriák jelentőségét. A történetek egyedi arcot és hangot adtak nekünk. Név szerint ismerjük a másikat, és nem az egymásnak adott címkékre emlékszünk, hanem az elmesélt vagy együtt megélt történetekre. Például, ha ránézek Márkra a workshopon, nem a budapesti egyetemistát látom benne, hanem azt a barátomat, aki az első Vasváriban töltött nyáron velünk tanult meg biciklizni a Magiszter iskola udvarán, egy magiszteres, „Budapest” feliratú biciklin. Ugyanígy, ha ránézek Izára vagy Melindára, nem gondolok arra, hogy milyen kategóriát képviselve vesz részt a workshopokon, hanem az jut eszembe, amikor az egész kutatócsoportot vendégül látták otthonukban töltött káposztával, és életemben először kóstoltam meg a vakarót. A személyes történetek mellett azok is eszembe jutnak ilyenkor, melyeket mi, a résztvevők a workshopokon megosztottunk egymással. Például Réca vagy Kerekesné Erika gyerekkori történeteit a romák és nem romák egymás mellett éléséről.

A workshopok ezeken a történeteken keresztül nemcsak egymás megismerésére adnak lehetőséget, hanem arra is, hogy megértve saját kategóriáinkat át tudjuk értékelni azokat, illetve, hogy a kategóriák leegyszerűsítő képe helyett egy adott ember vagy csoport valóságára tudjuk helyezni a hangsúlyt.